

● Учарашнія школьнікі—студэнты ● Палажэнне аб аглядзе-конкурсе на лепшы факультэт па пастаноўцы НДРС ● 3 дзённіка трэцяга семестра ● Народнай Балгарыі — 27 год ● Да 50-годдзя універсітэта ● На нарачанскіх плёсах.

Беларускі УНІВЕРСІТЭТ

ОРГАН ПАРТКОМА, РЕКТАРАТА, МЯСЦКОМА, КАМІТЭТА КАМСАМОЛА І ПРАФКОМА
БЕЛАРУСКАГА ОРДЭНА ПРАЦОУНАГА ЧЫРВОНАГА СЦЯГА
ДЗЯРЖАУНАГА УНІВЕРСІТЭТА ІМЯ У. І. ЛЕНІНА

№ 25 (820)

Чацвер, 9 верасня 1971 г.

Цана 2 кап. ● Год выдання XXIV

ПАРАДНЁНЫЯ ВЕДЫ І ВОПЫТ

Там, дзе даводзіцца выступаць лектарам БДУ, не бывае раўнадушных слухачоў. І таму не рэдкасць, калі пасля лекцыі яшчэ доўга працягваецца гутарка, у час якой ідзе і абмен думкамі, і абмен скарбамі, такімі, як веды і вопыт.

Майстэрства універсітэцкіх лектараў, членаў таварыства «Веды», даўно заваявала прызнанне і добра служыць справе выхавання працоўных, прапагандзе рашэнняў партыі. Аб гэтым сведчаць і папулярнасць нашых лектараў, і шмат якіх ўзнагароды. Так, нядаўна аб вопыце работы універсітэцкай арганізацыі таварыства «Веды» ў падшэфных раёнах расказалі сваім чытачам часопіс «Слова лектара» і брашура маскоўскіх аўтараў В. І. Нямцовай і М. М. Сіманян, якія вывучалі вопыт работы мінскай абласной арганізацыі таварыства «Веды» па прапагандзе гісторыі і палітыкі КПСС.

Прыбавіліся і новыя ўзнагароды. Ганаровымі граматамі Барысаўскага гаркома і райкома партыі адзначана універсітэцкая арганізацыя таварыства «Веды» (старшыня дац. М. Я. Разнікаў). Ганаровая грамата ўручана загадчыку кафедры палітэканоміі прафесару С. М. Малініну за актыўную шэфскую работу кафедры. Граматамі ўзнагароджаны загадчык кафедры палітэканоміі гістфака В. К. Драчоў і старшы выкладчык кафедры навуковага камунізму М. П. Квачкін.

В. АРЛОУ.

◆ М А Р А ◆

З Б Ы Л А С Я

Пачынаючы з 5-га класа Галя Чэрняк і Аля Яцкевіч займаліся ў гуртках юннатаў. Вучоныя з Мінска прысылалі ў школы Гродзенскай вобласці заданні па сортавыпрабаванню. І юныя аматары прыроды старанна вырошчвалі самыя розныя сарты агуркоў, памідораў, цукровых буракоў.

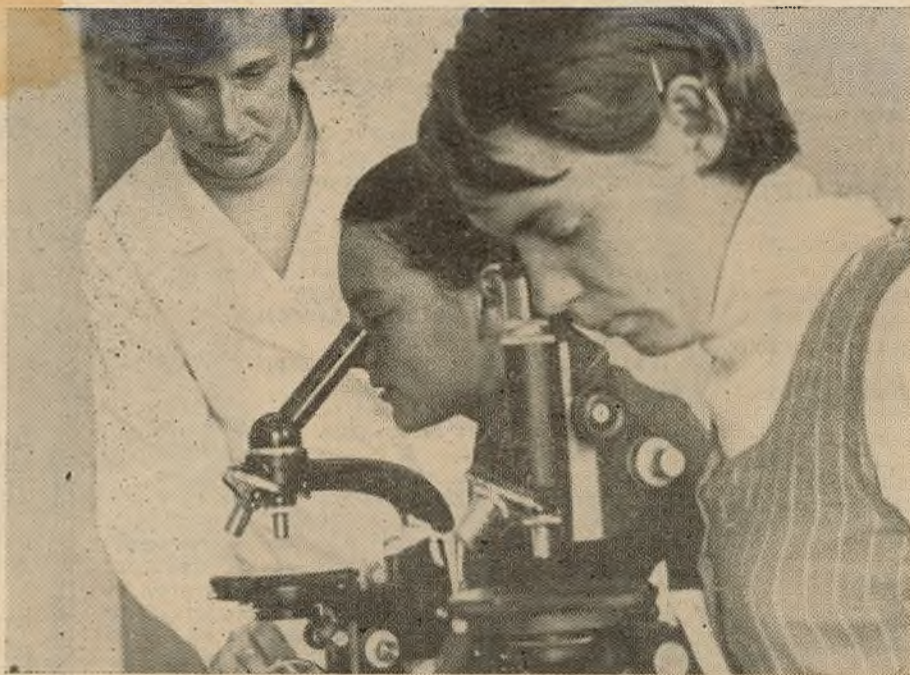
Тры гады запар Галя Чэрняк была ўдзельніцай ВДНГ у Маскве, а ў 1967 і 1968 гадах атрымала два медалі за вырошчванне агуркоў «нежынскага» сорту. Аля Яцкевіч была ўдасцена бронзавага медаля ВДНГ за атрыманне высокаўраджайнага сорту цукровых буракоў. А рэферат Наташы Давыдоўскай быў прысвечан энергетычным працэсам у арганізмах ранападобных.

Рыхтавала яго Наташа, калі вучылася ў адной з севастопальскіх школ і наведвала Інстытут біясферы паўднёвых мораў. Ёй давялося пабываць з экспедыцыяй інстытута на Фінскім заліве і Белым моры. У 1970 годзе рэферат дэманстраваўся ў Маскве, і зусім нядаўна Наташа была ўзнагароджана бронзавым медалем удзельніка ВДНГ.

У гэтым годзе споўнілася мара і Галі, і Алы, і Наташы: яны сталі студэнткамі біялагічнага факультэта БДУ.

НА ЗДЫМКАХ: першыя практычныя заняткі па заалогіі вядзе дацэнт Ю. С. Патаенка. 3 мікраскопамі працуюць Г. Чэрняк і А. Яцкевіч; (злева) Н. Давыдоўская.

В. ЖУК.

П А Л А Ж Э Н Н Е

АБ АГЛЯДЗЕ-КОНКУРСЕ ФАКУЛЬТЭТАУ БЕЛАРУСКАГА ОРДЭНА ПРАЦОУНАГА ЧЫРВОНАГА СЦЯГА ДЗЯРЖАУНАГА УНІВЕРСІТЭТА ІМЯ У. І. ЛЕНІНА НА ЛЕПШОЮ АРГАНІЗАЦЫЮ НАВУКОВА-ДАСЛЕДЧАЙ РАБОТЫ СТУДЭНТАУ

ЗАДАЧЫ АГЛЯДУ-КОНКУРСУ

Агляд-конкурс прызначаны забяспечыць масавы ўдзел студэнтаў у навукова-даследчай рабоце, планамернае развіццё ўсіх форм і напрамкаў навуковай і тэхнічнай творчасці студэнтаў з улікам профілю факультэта, пошук новых форм, шырокае прыцягненне да кіраўніцтва і арганізацыі навукова-даследчай работы студэнтаў работнікаў народнай гаспадаркі і навуковых устаноў.

Агляд-конкурс павінен садзейнічаць завяршэнню стварэння на кожным факультэце такой сістэмы, пры якой кожны студэнт авалодаў бы навыкамі самастойнай творчай працы.

Агляд-конкурс павінен садзейнічаць папулярнасці перадавога вопыту работы лепшых факультэтаў, камсамольскіх і прафсаюзных арганізацый і саветаў студэнцкіх навуковых таварыстваў, выяўленню, аналізу і распаўсюджанню новых эфектыўных метадаў і форм арганізацыі НДРС.

Конкурс з'яўляецца агульнаўніверсітэцкім аглядам, які ставіць мэту вызначыць лепшы факультэт па пастаноўцы і арганізацыі навуковай работы студэнтаў.

ПАРАДАК ПРАВЯДЗЕННЯ

Агляд-конкурс на лепшы факультэт універсітэта праводзіцца з 1 студзеня і па 1 студзеня наступнага года.

Для яго правядзення ствараецца аргкамітэт у складзе прадстаўнікоў ректарата, парткома, камітэта камсамола, прафкома і студэнцкага навуковага таварыства. Аргкамітэт зацвярджаецца загадам ректара.

Па заканчэнні агляду-конкурсу на расшыраным пасяджэнні вучонага савета універсітэта сумесна з прадстаўнікамі парткома, камітэта камсамола і прафкома аналізуюцца вынікі агляду, адзначаюцца пераможцы, зацвярджаюцца мерапрыемствы па далейшаму развіццю навукова-даследчай работы студэнтаў у кожным падраздзяленні універсітэта. Ход конкурсу павінен шырока асвятляцца ў газеце «Беларускі універсітэт» і насценных газетах факультэтаў.

Факультэты прадстаўляюць штогод да 10 студзеня матэрыялы агляду па прыкладаемай форме ў аргкамітэт агляду-конкурсу.

УМОВЫ ПРАВЯДЗЕННЯ АГЛЯДУ-КОНКУРСУ

Першынство факультэтаў на лепшую арганізацыю навукова-даследчай работы студэнтаў вызначаецца: па ліку студэнтаў, якія займаюцца навукова-даследчай работай (працуючыя над пэўнай тэмай у навукова-даследчым або прадметным гуртку, на кафедры, у лабараторыі або па гаспадарча-дагаворнай тэматыцы, удзельнічаючы ў рабоце СНДЛ, СВЦ і інш.);

па колькасці дакладаў, зробленых студэнтамі на секцыях студэнцкіх навуковых канферэнцый БДУ і іншых вуну;

па колькасці студэнцкіх работ, прадстаўленых на рэспубліканскія конкурсы;

па колькасці работ студэнтаў, аднесеныя да I, II, III катэгорыі на рэспубліканскіх аглядах студэнцкіх навуковых прац;

(Заканчэнне на 2-й стар.).

На калгасных палі. Да сустрэчы, універсітэт!

Фота В. ЖУКА

ПАЛАЖЭННЕ

АБ АГЛЯДЗЕ-КОНКУРСЕ ФАКУЛЬТЭТАУ БЕЛАРУСКАГА ОРДЭ-НА ПРАЦОУНАГА ЧЫРВОНАГА СЦЯГА ДЗЯРЖАЎНАГА УНІВЕРСИТЕТА ІМЯ У. І. ЛЕНІНА НА ЛЕПШОЮ АРГАНІЗАЦЫЮ НАВУКОВА-ДАСЛЕДЧАЙ РАБОТЫ СТУДЭНТАУ.

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

па колькасці студэнцкіх работ, прадстаўленых на ўсесаюзныя конкурсы;

па колькасці работ студэнтаў, адзначаных на ўсесаюзных конкурсах;

па колькасці друкаваных студэнцкіх работ на працягу года;

па колькасці экспанатаў, зробленых студэнтамі і прадстаўленых на выстаўкі;

па колькасці выкладчыкаў, якія ўдзельнічаюць у кіраўніцтве студэнцкімі навуковымі работамі;

па колькасці артыкулаў, зметак, змешчаных у газете «Беларускі ўніверсітэт» і колькасці выпушчаных бюлетэняў і стэндаў СНТ на факультэтах на працягу года і прысвечаных навукова-даследчай рабоце студэнтаў.

СІСТЭМА БАЛАУ ДЛЯ ВЫЗНАЧЭННЯ ЛЕПШАГА ФАКУЛЬТЭТА ПА АРГАНІЗАЦЫЮ НДРС

1. Члены СНТ

а) якія займаюцца НДР на кафедрах (па тэмах) — 50 балаў;

б) у прадметных гуртках і сістэматычна выступаюць на пасяджэннях гурткоў з дакладамі—30 балаў;

в) працуюць па газетарча-дагаворнай тэматыцы на кафедры — 50 балаў;

г) працуюць у СНДЛ, СВЦ і іншых студэнцкіх бюро — 70 балаў.

2. Доклад на канферэнцыі БДУ і іншых впу — 50 балаў.

3. Навукова-даследчая або рэфератуўная работа, прадстаўленая на рэспубліканскі конкурс, — 100 балаў.

4. Вынікі рэспубліканскага агляду:

работа I катэгорыі — 200 балаў;

II — 100 балаў;

III — 50 балаў;

5. Навукова-даследчая работа, прадстаўленая на ўсесаюзны конкурс — 250 балаў.

6. Вынікі ўсесаюзага конкурсу:

работа, адзначаная медалем, — 600 балаў;

граматай МВ і ССА СССР або ЦК ВЛКСМ — 400 балаў;

падзякай МВ і ССА СССР або ЦК ВЛКСМ — 300 балаў.

7. За адхіленую або вернутую работу факультэт пазбаўляецца 200 балаў.

8. Экспанат, прадстаўлены на ВДНГ СССР, — 300 балаў, ВДНГ БССР — 200 балаў, рэспубліканскія

выстаўкі — 150 балаў. За атрыманы залаты медаль ВДНГ СССР — 600 балаў, сярэбраны — 400 балаў, бронзавы — 300 балаў.

9. Надрукаваная праца ў навуковых часопісах або зборніках — 350 балаў.

10. Кіраўніцтва студэнцай навуковай працай. Кожны кіраўнік — 100 балаў.

11. Кожны артыкул, надрукаваны ў газете «Беларускі ўніверсітэт», — 50 балаў, кожны выпушчаны бюлетэнь СНТ на факультэце — 100 балаў, кожны аформлены стэнд, які адлюстроўвае работу СНТ, — 400 балаў.

Месца факультэта ў аглядзе-конкурсе ўстанаўліваецца ў залежнасці ад паказчыка N_i і N_j :

$$N_i = A:V$$

дзе A — агульная колькасць балаў, якія прыходзяцца на факультэт, V — лік студэнтаў, якія займаюцца на дзённым аддзяленні факультэта (на 1 студэня справядачнага года).

$$N_j = C:V_j$$

дзе C — колькасць выкладчыкаў факультэта, кіруючых навуковай працай студэнтаў, V_j — агульная колькасць выкладчыкаў факультэта.

КОНКУРСНЫЯ ПРЭМІІ

1. Першая прэмія — адна.

Ганаровая грамата рэктарата, парткома, камітэта камсамолу і прафкома за I месца.

2. Другая прэмія — адна.

Ганаровая грамата за II месца.

3. Трэцяя прэмія — 2.

Ганаровая грамата за III месца.

Размер прэміі ўстанаўліваецца рэктаратам сумесна з грамадскімі арганізацыямі.

Заўвагі. 1. Балы за ўдзел у рабоце навукова-даследчых, прадметных гурткоў, семінараў улічваюцца толькі пры наяўнасці спісачнага саставу гуртка, кіраўніка, плана работы і пры ўмове прадстаўлення персанальнай або групавай справядачы аб здзяйсненай рабоце і яе выніках на працягу года.

2. Не прымаюцца на агляд-конкурс матэрыялы курсавых і дыпломных работ.

3. Колькасць членаў СНТ, выканання імі работы і зробленыя даклады ўлічваюцца па тэму факультэта, да якога адносіцца кафедра, дзе працуе навуковы кіраўнік.

4. Работы, апублікаваныя студэнтамі ў часопісах і зборніках, павінны быць пералічаны.

5. Матэрыялы аб факультэтах, заняўшых прызавыя месцы, публікуюцца ў газете «Беларускі ўніверсітэт».

ЦЕРАМОЖЦЫ КОНКУРСУ

(Заканчэнне. Пачатак у №№ 10, 21)

Міністэрства вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыі БССР узнагародзіла дыпламамі першай ступені:

А. Верашчагіна (хімфак). Навуковы кіраўнік — дацэнт В. В. Свірыдаў.

К. Вайтэнка (хімфак). Навуковы кіраўнік — асістэнт М. М. Бражнікаў.

Л. Салаўёва (хімфак). Навуковы кіраўнік — кандыдат хімічных навук Н. Г. Рафальскі.

Н. Казлова (хімфак). Навуковы кіраўнік — А. П. Ельніцкі.

Н. Дварнічанка (хімфак). Навуковы кіраўнік — ст. выкладчык Г. Н. Ражноў.

Л. Чурушкіну (хімфак). Навуковы кіраўнік — асістэнт О. М. Бубель.

М. Балашэвіч (хімфак). Навуковы кіраўнік — дацэнт Л. М. Аўсянкі.

С. Сцеціна (хімфак). Навуковы кіраўнік — кандыдат хімічных навук А. І. Чартко.

С. Раманава (хімфак). Навуковы кіраўнік — дацэнт Л. М. Аўсянка.

Л. Палуботка (хімфак). Навуковы кіраўнік — кандыдат хімічных навук Л. І. Севасцяянава.

А. Браценікава (хімфак). Навуковы кіраўнік — інжынер Л. І. Канюшка.

А. Белановіч (хімфак). Навуковы кіраўнік — асістэнт Л. П. Рогац.

К. Буланаву (біяфак). Навуковы кіраўнік — кандыдат біялагічных навук К. В. Фамічэнка.

Е. Германа (біяфак). Навуковы кіраўнік — М. І. Гаравец.

Д. Санько (біяфак). Навуковы кіраўнік — В. М. Чарнагузаў.

Л. Лярскую, Т. Шмаянкову (біяфак). Навуковыя кіраўнікі — прафесар Е. П. Кесарава, асістэнт Э. В. Франкоўскі.

В. Касмачова (біяфак). Навуковыя кіраўнікі — пра-

фесар Е. П. Кесарава, асістэнт Э. В. Франкоўскі.

Е. Ключарову (біяфак). Навуковы кіраўнік — Л. В. Кахновіч.

Н. Драко (біяфак). Навуковы кіраўнік — дацэнт А. Т. Пікулеў.

А. Палок (біяфак). Навуковы кіраўнік — дацэнт Ю. С. Патаенка.

Г. Ерамееву, С. Аскерка (біяфак). Навуковы кіраўнік — Л. В. Камлюк.

І. Окунь (біяфак). Навуковы кіраўнік — кандыдат біялагічных навук С. Л. Аксенцаў.

Н. Калеснікаву (біяфак). Навуковы кіраўнік — М. М. Філімонаў.

В. Пракучевіч (біяфак). Навуковы кіраўнік — А. Ф. Былінскі.

В. Чэрнік (біяфак). Навуковы кіраўнік — дацэнт Ю. А. Бібікаў.

В. Свірыд (біяфак). Навуковы кіраўнік — дацэнт В. Д. Бібікава.

Л. Кот (філфак). Навуковы кіраўнік — дацэнт І. П. Кахно.

В. Свяжынскага (філфак). Навуковы кіраўнік — дацэнт Я. М. Камароўскі.

А. Бутэвіча (філфак). Навуковы кіраўнік — дацэнт Я. М. Камароўскі.

В. Усціновіча (філфак). Навуковы кіраўнік — І. І. Лушчыцкая.

Р. Красавіцкую (філфак). Навуковы кіраўнік — прафесар Л. І. Фіглоўская.

Т. Радзюк (філфак). Навуковы кіраўнік — кандыдат філалагічных навук Д. В. Фёдараў.

А. Разум (філфак). Навуковы кіраўнік — доктар філалагічных навук І. Я. Навуменка.

Е. Хвалей (філфак). Навуковы кіраўнік — дацэнт В. П. Рагойша.

К. Пабудзей (юрфак). Навуковы кіраўнік — доктар юрыдычных навук І. С. Цішкевіч.

Л. Міхайлоўскую (гістфак). Навуковы кіраўнік — прафесар Л. С. Абезцдарскі.

ПАЛАЖЭННЕ

АБ АГЛЯДЗЕ-КОНКУРСЕ НА ЛЕПШОЮ КАФЕДРУ ПА АРГАНІЗАЦЫЮ НАВУКОВА-ДАСЛЕДЧАЙ РАБОТЫ СТУДЭНТАУ

Лепшая кафедра па арганізацыі НДРС вызначаецца:

1. У залежнасці ад сумы балаў (В), набраных кафедрай.

Колькасць балаў вызначаецца па тых жа паказчыках, што і ў аглядзе-конкурсе на лепшы факультэт па арганізацыі НДРС.

2. Навукова-даследчыя работы і даклады студэнтаў адносяцца да той жа кафедры, на якой працуе навуковы кіраўнік.

3. Месца, займаемае кафедрай у аглядзе-конкурсе, ўстанаўліваецца ў залежнасці ад паказчыка, вызначанага з суадносіна

$$A = B: (a_1 + 1,5a_2 + 0,5a_3)$$

дзе a_1 — лік штатных выкладчыкаў на кафедры, кіраваўшых навуковай работай студэнтаў, a_2 — лік штатных выкладчыкаў, не кіраваўшых навуковай работай, a_3 — лік аспірантаў, інжынераў і навуковых супрацоўнікаў, кіраваўшых навуковай работай студэнтаў.

«Буравеснік» — будаўнічы атрад Белдзяржуніверсітэта. Працуе на меліярацыі ў саўгасе «Арэса» ад Любанскай ПМК-17. Яго вытворчая праграма — 60 тысяч рублёў капіталаўкладанняў. Атрад адзін з лепшых у Кастрычніцкім раёне.

СХАДЗІ да «арыстакратаў»... Нешта «катаржнікі» затрымліваюцца...

Я спачатку не разумеў, калі чуў гэтыя словы. З усмешкай мне паведамілі, што ў атрадзе дзве асноўныя рабочыя прафесіі: калабоі і дзернарэзы.

Ідуць калабоі па калена ў вадзе, забіваюць малаткамі калы на адкосах канала. Работа хоць і патрабуе фізічнай сілы, але затое чыстая. Вось і ахрысцілі калабоёў «арыстакратамі». І зусім добра жылося б ім, калі б не авадні, якія штодня ўбіваюцца над аголенымі спінамі. Калабоі нават жартуюць, што аваднёў забіваюць за дзень больш, чым калоў. А таму і не дзіўныя словы аб метадыцы работы: «Молатам — па вадзе, кулаком — па авадні».

Зусім іншая справа — дзернарэзы. У іх задачу ўваходзіць нарыхтоўка дзёрну, дастаўка яго да канала, укладка на адкосы.

Усё пачынаецца з таго, што да трактара чапляюць вельмі падобны на вялікія сані дзернарэзы. На «сані» залазяць 3—4 «катаржнікі». Аказваецца, такое катанне — занятак не толькі прыемны, але і неабходны, каб дзёрнан

рэзаўся лепш. Марудна паўзе трактар праз луг, з-пад нажа бяжыць роўная тоўстая сужка дзёрну. Рэзкімі ўзмахамі разца Ваня Горгун хутка дзеліць сужку на роўныя квадраты.

Старонкі дзённіка

вары пачаставалі рабят такім цудоўным чаем, завараным чабарком, што ўсе прапановы аказаліся лішнімі. Вырасшылі аднагалосна: назавём наша кафэ — «Чабарок». Вы-

Г. Непачаловіч. Асабліва вялікай папулярнасцю ва ўсёй акрузе карыстаецца агітбрыгада атрада. Лекцыі і мастацкую самадзейнасць брыгады дастойна ацанілі і ў вёсках Забалоцце і Лясковічы, і, вядома, у Альбінску.

«БУРАВЕСНІК» як атрад меліяратараў існуе трэці год. Састаў атрада да працоўнага семестра-71 змяніўся амаль напалову. У кацыю па-ранейшаму «старыя» — В. Адамўшка, М. Раманаў, М. Шклянік, М. Кузьміч, Г. Непачаловіч, Т. Ярац, В. Калітуха, Т. Пятровіч і многія іншыя. Іменна ў «Буравесніку» Валодзя Адамўшка прайшоў шлях ад байца да камандзіра, а Міша Раманаў — да камісара.

Грыша Непачаловіч, па яго выказванню, піў вяду амаль з усіх балот Беларусі. У мінулыя гады байцы «Буравеснікі» асушвалі балоты Салігорскага і Крупскага раёнаў Мінскай вобласці. Выхаванне старэйшымі маладых пачалося з урачыстага ўручэння ветэранамі трэцяга семестра навічкам значкоў байцоў студэнцкага атрада і рабочых інструментаў.

В. ЖУК.

ЗА РАКОЙ АРЭСАЙ

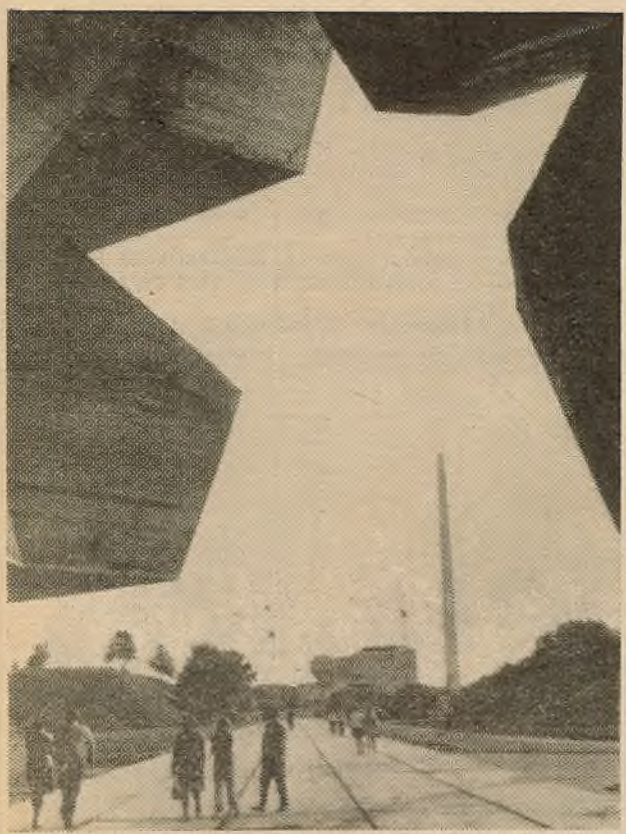
Некаторыя адносіны да «катаржнікаў» маюць і пяць дзяўчат атрада. Разам з хлопцамі яны ўкладваюць дзёрнан на адкосах. Укладка лягчэйшая за нарыхтоўку, аднак ніколькі не чысцейшая. Але дзяўчаткі трымаюцца стойка і скупы на пахвалу камісар Міша Раманаў часта гаворыць пра іх: «Малайцы!»

У «БУРАВЕСНІКА» ўсё мае сваю назву. Ёсць імя і ў сталовай — кафэ «Чабарок». Нарадзілася яно не адразу. З 1 ліпеня стаў працаваць атрад, адначасова пачалося афармленне лагера. Зразумела, што першым быў аб'яўлен конкурс на лепшую назву сталовай. Аднак выбіраць з дзастоўкаў прапановаў не давалася. У першы ж дзень па-

творчасць гэтага фірменнага напітку ўсё больш удасканальваецца Валяй Калітухай і Томай Пятровіч. Ды ці адным чаем вядома кафэ! Варта зазірнуць у кнігу скарг і прапаноў.

У гарачыя працоўныя дні, каб дарэмна не траціць дарэгі час, абед прывозіць прама да канала. Менш смачным ён ад гэтага не становіцца.

ГРАМАДСКІЯ даручэнні паміж байцамі «Буравеснікі» былі размераваныя яшчэ задоўга да прыезду ў Альбінск. У лектарскую групу ўвайшлі В. Савіцкі, А. Лаўшук і Т. Пятровіч, на чале агітбрыгады сталі Т. Пасюк і Т. Ярац, жывец атрада ў насценгазете і баявых лістках узяліся адлюстроўваць С. Карпушкін і

У час летняга працоўнага семестра на рэстаўрацыйных работах у Брэскай крэпасці працаваў атрад студэнтаў-гісторыкаў нашага ўніверсітэта «Рэстаўратар».

НА ЗДЫМКУ: фрагмент мемарыяльнага комплексу.

Фота В. ЖУКА.

НАРОДНАЙ БАЛГАРЫІ 27 ГОД

Аб горадзе, універсітэце раскавае свайм новым сябрам трэцякурсніца Таня Антановіч.
Фота В. ЖУКА.

ПОБАЧ З СЯБРАМІ

У першыя дні новага навучальнага года шматгаспадарчы студэнцкую сям'ю БДУ папоўнілі юнакі і дзяўчаты з замежных краін. Сярод іх — дзесяць студэнтаў-балгар. Яны залічаны на першы і другі курсы факультэта прыкладной матэматыкі. Адбылося знаёмства з горадам, універсітэтам, з савецкімі людзьмі. Аб сваіх першых уражаннях балгарскія студэнты раскавалі нашаму карэспандэнту А. Александровічу.

Барана МАСКОУСКА:

— Не магу выказаць свайго захаплення! За паўмесяца, якія прабыла ў Мінску, уражанняў шмат. Я нарадзілася і вырастаю ў Плеўні. Мой горад называюць горадам балгара-рускай дружбы. З дзяцінства я была сведкай спраўды сяброўскіх адносін паміж нашымі народамі. Марыла наведаць вашу чужую краіну. І вось цяпер я ў захапленні ад гасціннасці і прыхільнасці беларусаў.

Стаянка ЖЭЛЕВА:

— А я ўжо пабывала на рускім вяселлі. І поўнаасцю згодна з Баранай, бо там я ўбачыла ўсю шыршыню і адкрытасць сэрцаў ваших людзей.

Мая АНТАВА:

— Жыла і вучылася я ў Сафії. Скончыла гімназію. Затым мне прадставілася магчымасць прадаўжаць вучобу ў Савецкім Саюзе. Цяпер я ведаю, што мне пашанцавала. Мы добра агледзелі ўніверсітэт. Кафедры і лабараторыі з выдатным абсталяваннем, вялікая бібліятэка, прасторныя чытальныя залы — усе магчымыя для паспяховай вучобы ёсць. Жывем мы ў адным з лепшых інтэрнатаў разам з савецкімі студэнтамі. У нас шмат цікавых агульных размоў, інтарэсаў.

Панайот ДЗЕНЕУ:

— У сябе на радзіме я многа чытаў у газетах і часопісах аб вядомых савецкіх вучоных, якія працуюць у галіне матэматыкі. Чытаў таксама аб новых вылічальных машынах «Мінск-2» і «Мінск-22». Я меркаваў, што тут будучы ўсе магчымасці для вучобы і практычных заняткаў, таму марыў трапіць сюды на вучобу. Універсітэт выклікаў у мяне добрыя ўражання. Вельмі прыхільна нас сустрэлі дэкан, выкладчыкі. Асабліва мне падабаецца, як у вас чытаюць лекцыі: бавно (павольна), спакойна і самую сутнасць.

Лазарына ДЗІМІТРАВА:

— Першыя заняткі прайшлі добра. Мы пазнаёміліся з рускімі студэнтамі. Былі

ў іх у гасцях. З імі мы адчуваем сябе свабодна, проста. Хачу сказаць, што мне надзвычай спадабаўся Мінск. Ён такі малады, прасторны і прыгожы. Я пабывала ўжо ў мастацкім музеі. Добрыя ўражання ў мяне пакінулі карціны Сурыкава, Верашчагіна, Рэпіна, аб якіх я раней шмат чытала, і творы беларускіх мастакоў.

Маргарыта і Мілен ВАСІЛЕВЫ:

— Мы — маладая сям'я. Разам вучымся на другім курсе ФПМ. Больш за ўсё нам падабаюцца рускія людзі.

Ліда МІЦАВА:

— Упершыню Савецкі Саюз я наведала ў 1969 годзе. Тады я на працягу месяца працывала ў Бранскай вобласці ў складзе балгара-савецкага студэнцкага будаўнічага атрада. Дамой вярталася з вялікай марай — яшчэ раз наведаць вашу краіну. І калі даведлася, што лепшыя нашы студэнты паедуць вучыцца ў СССР, — узрадавалася і пачала яшчэ больш займацца, каб добра здаць экзамены і прыехаць сюды. Цяпер зноў ваша чужоная краіна гасцінна сустрэла мяне.

Юлка СІМЕОНАВА:

— Яшчэ ў малодшых класах сярэдняй школы я захаплялася матэматыкай. Марыла аб вучобе ў СССР, таму што ваша

Маргарыта і Мілен Васілевы ў перапынку паміж лекцыямі знаёмяцца з картачкай чытальнай залы бібліятэкі.

Матэрыялы старонкі падрыхтаваны ўніверсітэцкім аддзяленнем Таварыства савецка-балгарскай дружбы.

Сёння спаўняецца 27-я гадавіна сацыялістычнай рэвалюцыі ў Балгарыі. У шматвяковай гісторыі краіны няма больш значнай падзеі, чым перамога Дзевятага верасня 1944 года. У гэты дзень балгарскія патрыёты, згуртаваныя пад сцягам Айчыннага фронту, пад кіраўніцтвам Камуністычнай партыі звергнулі манарха-фашысцкі рэжым і ўстанавілі народную ўладу.

За мінулыя гады ў Балгарыі адбыліся глыбокія сацыяльна-эканамічныя пераўтварэнні. Паскоранымі тэмпамі развіваецца матэрыяльна-тэхнічная база сацыялізму. У Балгарыі ў параўнанні з даваенным перыядам у 33 разы ўзрос выпуск прамысловай прадукцыі і ў 2,5 раза — сельскагаспадарчай. Тэмпы эканамічнага развіцця Балгарыі цяпер адны з самых высокіх у свеце. Хутка развіваюцца навука і культура.

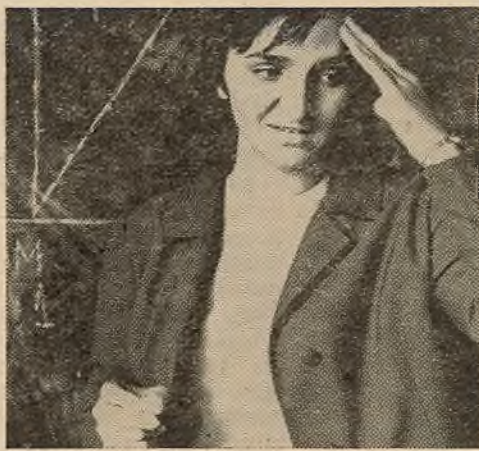
Х з'езд БКП прыняў новую праграму, якая нацэліла камуністаў і ўвесь народ на хутчэйшую пабудову развітага сацыялістычнага грамадства.

Адзначаючы дзень 9 верасня, савецкія людзі ад душы жадаюць балгарскім сябрам новых вялікіх поспехаў на карысць сваёй сацыялістычнай радзімы.

ПАКОЙ ДРУЖБЫ

Напярэдадні свята балгарскага народа на пятым паверсе галоўнага корпусу нашага ўніверсітэта адкрыўся пакой савецка-балгарскай дружбы. Тут дэманструюцца выстаўкі, якія раскаваюць аб поспехах Балгарыі ў пабудове сацыялізму, аб сяброўскіх сувязях паміж калектывамі Беларускага і Сафійскага ўніверсітэтаў.

У пакой можна пачытаць газеты і часопісы Балгарскай Народнай Рэспублікі, а неўзабаве — і кнігі: тут ствараецца бібліятэка балгарскай літаратуры.
М. БАРЫСАУ.

Першыя практычныя заняткі. Задача ў Май Антавай не з лёгкіх. Трэба падамаць.

краіна адна з вядучых у гэтай галіне. Асабліва ж уразілі мяне, калі мы пераехалі граніцу, савецкія людзі. Сардэчныя, добрыя, гасцінныя. І я рада, што вялікае свята балгарскага народа мы будзем сустракаць побач з сябрамі.

Пётр МІЛАНАУ:

— Я поўнаасцю падзяляю пачуцці маіх суайчыннікаў і думаю, што ўсе мы будзем добра вучыцца, каб апраўдаць давер'е нашай і вашай краін.

3 ГАБРАВА — СТАЛІЦЫ СМЕХУ

Балгарскі горад Габрава славіцца сваймі чужонымі тканінамі. Аднак імі не адрэнеіш усю планету. Яго абудовая індустрыя таксама дасягнула небывалага размаху. Але і яна не бярэцца абшчыць усіх. А вось жарты габраўцаў могуць рассямішыць каго хочаш.

Габраўцы валодаюць пачуццямі меры, ведаюць цану капейцы. Любяць пасмяяцца не толькі над ішчымі, але і над сабой. І няхай іншыя падслейваюцца над іх беражлівасцю — не бяда! Габраўцы не крыўдлівыя, усё разумеюць і ганарацца тым, што іх горад — балгарская сталіца смеху.

І вось некалькі анекдотаў — вясёлых пырскаў габраўскага гумару.

ПА-ГАБРАУСКУ

Сустрэліся аднойчы жыхары розных раёнаў Балгарыі і, як звычайна, пачалі спрацацца, чый горад лепшы. Паколькі ніхто не хацеў уступаць, яны дамовіліся сабрацца праз некалькі дзён і прынесці тое, чым славіцца радзіма кожнага.

З Хаскова прынеслі ягня, смажанае на пожагу, з Ямбола — вараныя рубцы, з Бургаса — заліўную рыбу, з Горна-Арахавіцы — каўбасу да машына прыгатавання, з Талбухіна — каравай, з Плоўдзіва — садавіну, з Сафії — смажанае кураціна, з Кракова — фіштэцы, з Траяна — слівавую ракію, з Асенаўграда — малагу, з Разграда — кіслае малако, а жыхар Габрава прывёў... свайго брата.
ПІСЬМО

Габравец пытае прыя-

целя:

— Іван, ты атрымаў маё апошняе пісьмо?
— Якое пісьмо? Ці не тое, у якім ты просіш пазычыць табе 100 леваў?
— Ага.
— Не, такога пісьма не атрымліваў.

ВЫТРЫМКА

Сустрэліся дзве машыны на вузкім мосце. Шафёры-габраўцы не хацелі траціць бензін на задні ход. Адзін раскрыў газету і стаў чытаць, спадзеючыся, што другому падакучыць чаканьце. Але той вылез з кабіны, сеў на капот і крыкнуў:
— Калега, калі дачытаеш, дай і мне прагледзець...
ВЯЧЭРА
— Ты сёння свабодны?
— Ага.
— А заўтра да абеду?

ПРАКТЫКА, ЭКСКУРСІІ, АДПАЧЫНАК

Сёлета ў чэрвені БДУ наведвала першая група балгарскіх студэнтаў. На працягу трох тыдняў студэнты-хімікі Сафійскага ўніверсітэта знаёміліся з пастаноўкай вучэбна-выхаваўчай работы на хіміфаку, працывалі ў лабараторыях, пабывалі ў цікавых экскурсіях — у Інстытуце фізіка-арганічнай хіміі АН БССР, на заводзе медпрепаратаў, дзе пазнаёміліся з тэхналогіяй атрымання антыбіётыкаў, на Полацкім хімічным камбінаце і нафтаперапрацоўчым заводзе.

Балгарскія сябры пазнаёміліся з выдатнымі мясцінамі сталіцы Беларусі, пабывалі ў Хатыні і на Кургане Славы, у музеі Суварова ў Кобрыве.

У ліпені-жніўні нашымі гасцямі былі студэнты-матэматыкі з Сафії. Іх цікавіў наш вылічальны цэнтр і Інстытут матэматыкі АН БССР.

У гэтыя дні азнаямленча-вытворчую практыку ў Сафійскім ўніверсітэце праходзяць нашы студэнты-географы пад кіраўніцтвам выкладчыцы В. П. Сіняковай. На днях з гэтай жа мэтай выязджаюць студэнты-хімікі на чале з дацэнтам А. І. Пешчанка. Акрамя практыкі, іх чакаюць цікавыя падарожжы ў Варну, Бургас, Плоўдзіў і іншыя балгарскія гарады. Студэнты сустраюцца з моладдзю на прадпрыемствах і ва ўстановах, пабываюць у кааператыўных гаспадарках.

С. БУЛЫЧОУ,
начальнік аддзела замежных сувязяў БДУ.

МАЦНЕЦЬ НАРАЧАНСКОЙ ДРУЖБЕ

Возера Нарач называюць яшчэ беларускім морам, бо плошча яго складае больш 80 кв. км., а глыбіня месцамі дасягае 10—15 метраў. Гэта сапраўдная жамчужына беларускага краю сярод сасновых бароў, дзе настой паветра на смалістых соснах складае свой непаўторны мікракліма. Вада нарачанская — амаль трускаведкая. Невыпадкова туг, на узбярэжжы, размясціліся санаторый «Нарач», турысцкая база, дамы адпачынку, беларускі «Артак» — рэспубліканскі піянерлагер «Зубронак», аздараўленча-спартыўныя лагеры БДУ і Беларускага інстытута народнай гаспадаркі, палатаныя гарадкі.

З цікавасцю і захапленнем слухалі студэнты іх расказы аб гераізме і мужнасці народных мсціўцаў. Затым хорам спявалі песні аб Радзіме, барацьбе, аб героях...

У аздараўленча-спартыўным інтэрлагеры нашага ўніверсітэта ў кожнаму з дзвюх змен адпачыла па 200 савецкіх і в'етнамскіх студэнтаў. Кожны іх дзень быў запоўнены цікавымі справамі: спартыўныя сустрэчы паміж камандамі чатырох інтэрградаў, выпуск атраднай і агульналагернай насценгазеты, турысцкія паходы на Благітныя азёры, вечары дружбы, экскурсійныя паездкі ў Вільнюс і Тракай.

У лагеры працавала бібліятэка. Весела было ў клубе, цікава на лекцыях і ў час гутарак.

Надоўга запомняцца савецкім і в'етнамскім студэнтам і святая Нептуна на возеры Нарач, і вечар дружбы ў Мядзельскім раённым Доме культуры, і сустрэчы з калгаснікамі, з сельскай моладзю, і касцёр на месцы былой партызанскай стаянкі. На касцёр прыйшлі былыя партызаны А. П. Караткевіч (зараз загадчык аддзела ЦК КПБ) і А. У. Царук (зараз дацэнт кафедры гісторыі КПСС БДУ).

З цікавасцю і захапленнем слухалі студэнты іх расказы аб гераізме і мужнасці народных мсціўцаў. Затым хорам спявалі песні аб Радзіме, барацьбе, аб героях...

Напярэдні закрыцця лагера ўсе адпачываючыя зрабілі захапляючае падарожжа на цеплаходзе па блакітнай нарачанскай гладзі, сымлі абапалі партызанскай славы і ўсклалі кветкі, хвілінай маўчання ўшанавалі памяць загінуўшых у барацьбе.

Верасень паклікаў у аўдыторыю і на калгасныя палі. У добры час, рабяткі!

Г. УЛАДЗІМІРАЎ.

Скрыган ездзіў на «Гомсельмаш» асвятляць у газеце ход спраў на заводзе. У выніку гэтай паездкі з'явіўся зборнік прозы «Недасяганы профіль» (верасень 1931—люты 1932).

Але не забываўся Я. Скрыган і пра сваю, блізкую з дзяцінства тэму — тэму земляробскіх клопатаў.

Яшчэ ў 1930 годзе выйшла з друку кніжка апавяданняў Я. Скрыгана «Шугае сонца» (перавыдадзена ў 1932 годзе). Апавяданні, што змешчаны ў ёй, раскрываюць тэму калектывізацыі, услаўляюць новага чалавека, вольную працу. Гэта былі ўжо больш сталыя творы.

За час вучобы ва ўніверсітэце Я. Скрыган пазнаёміўся з многімі вядомымі людзьмі. Разам з прадстаўнікамі беларускай грамадскасці сустракаў М. Горкага, калі ён ехаў з Італіі ў СССР (1929 год). У час існавання «Літаратурна-мастацкай камуны» гошцем яе быў японскі пісьменнік Удзюку Акіта. Цёпла сустракалі беларускія літаратары, у тым ліку і Я. Скрыган, венгерскіх пісьменнікаў Бэлу Ілеша, Матэ Залку і Антала Гідаша, а таксама Вруна Ясенскага. Іаганасу Бехеру Я. Скрыган паказваў Мінск. Запомніліся сустрэчы з Леанідам Ляонавым, Давідам Бергельсонам, Барысам Пастэрнаком. Вачыў Уладзіміра Маякоўскага, А. В. Луначарскага.

Гэтыя сустрэчы многа давалі маладому пісьменніку. Гутаркі з вядомымі людзьмі дапамагалі зразумець сэнс літаратурнай барацьбы, вучылі, як трэба працаваць над творамі.

У вучоба ва ўніверсітэце ўзбагаціла Я. Скрыгана значным творчым вопытам, дапамагла ідэйнаму і мастацкаму станаўленню. У 1933 годзе ён закончыў ўніверсітэт і перайшоў на працу ў газету «Літаратура і мастацтва».

А. БУТЭВІЧ,
выпускнік аддзялення
беларускай мовы
і літаратуры 1971 года.

НА ЗДЫМКАХ: фініш працоўнага семестра. Добры дзень, Мінск! пасля двухмесячнай разлукі сустрэліся У. Сілін і У. Кузьмінаў.
Фота В. ЖУКА.

ДОУГІМ І НЕ простым быў шлях да дзвярэй БДУ ў Янкі Скрыгана. Спачатку Труханавіцкая царкоўнапрыходская школа, а потым розныя іншыя навучальныя ўстановы. Апошнім быў сельскагаспадарчы тэхнікум. Аднак з чацвёртага курса юнак пакінуў вучобу. Цягнула да літаратуры. Захапляўся творамі Янкі Купалы, Якуба Коласа, Змітрака Вядулі. Здзіўляўся іх умению беражліва абыходзіцца са словам. Хацелася самому паспрабаваць пісаць.

Першыя свае вершы паслаў у слуючую газету «Вясковы будаўнік». Адзін з іх надрукавалі. Было гэта ў 1924 годзе. Аўтар прывяціў верш памяці У. І. Леніна. Акрылены першым поспехам, Янка з новым запалам бярэцца за пяро. Старааннасьць і здольнасці маладога аўтара заўважылі і зацікавілі на працу ў газету. Рэдактарам яе быў няўрымслівы Паўлюк Шукэйла. Гэта ён арганізаваў слуючую філію «Маладняка» і задаваў у ёй тон. Гэта ён заохочваў Янку да пісання вершаў. Літаратурнае жыццё захапіла Я. Скрыгана. Ён многа чытае, піша сам. Вершы яго вызначаліся характэрнай для таго часу рамантычнай узнёсласцю, у многіх адчуваецца бунтарскі дух. Пачынаючы паят не мог стаяць у баку ад тагачаснай літаратурнай барацьбы. І, вядома, прыклад браў з тых, з кім побач працаваў. Знаёмства з новымі людзьмі заўсёды было сваеасаблівым святам, тым больш, калі сярод іх знаходзіліся такія вядомыя пісьменнікі, як Кузьма Чорны, Язэп Пушча. А колькі новых знаёмстваў адбылося ў час першага з'езда «Маладняка» (1925), у рабоце якога прымаў удзел і Янка Скрыган.

Пасля была праца загадчыка народнага дома ў Расонах. Новыя сустрэчы, новыя ўражанні давалі тэмы для новых твораў. Адсюль Янка паслаў шмат вершаў у «Маладняк». Вершы вярнулі. Алеся Дудар пісаў, што яны слабыя.

Я. Скрыган і сам разумее, што вершы яго сапраўды слабыя. Магчыма таму стаў спрабаваць сілы ў прозе. У 1927 годзе «Чырвоная Полаччына» надрукавала «Таісу». Гэта надало ўпэўненасці, і Янка стаў плённа працаваць у галіне

прозы. Неўзабаве ён атрымаў запрашэнне на працу ў газету. І тут пашанцавала на добрыя знаёмствы. Сакратаром рэдакцыі працаваў Пятрусь Броўка. Вакол газеты згуртаваўся літаратурны актывіст. З дапамогай мінескіх таварышаў выдалі два альманахі «Наддзвінне» і «Росквіт».

Праца ў газеце падабалася Янку. Аднак у душы жыло неадольнае жаданне вучыцца. І сябры заохочвалі да гэтага. Ды і час быў такі, што людзі цягнуліся да навукі. Паўлюк Шукэйла ўжо быў у Мінску і

ТВОРЧЫЯ ГАДЫ

запрашаў туды Янку. Так у 1928 годзе апынуўся Я. Скрыган у Мінску. Разам з М. Шалаём задумалі паступіць ва ўніверсітэт. Але заняткі ўжо ішлі і прыёму не было. Аднак хлопцы не думалі адступацца ад мэты. Прыйшлося звярнуцца да наркома асветы. Пасля адпаведных перагавораў Янку Скрыгана залічылі ва ўніверсітэт на літаратурна-лінгвістычнае аддзяленне педфака. Вось тут і апынуўся Янка ў самай гушыні літаратурнага жыцця. Сходы, дыспуты, сустрэчы з пісьменнікамі, літаратурныя вечары і выступленні. Усё гэта вабіла, захапляла, прымушала многа працаваць.

Як успамінае Янка Скрыган, у той час сама атмасфера была насычана літаратурнымі інтарэсамі. Існавала сваеасаблівае літаратурнае сяброўства. Кожны, хто пісаў, мог у любы час параіцца з таварышам, з выкладчыкам, прачытаць ім свае творы, пачуць іх крытычную ацэнку. І не толькі ва ўніверсітэце. Такія ж чулыя адносіны мелі маладыя аўтары і з боку вядомых і прызнаных беларускіх пісьменнікаў. Людзей цанілі не па ўзросту, а па іх творчай сталасці.

Студэнты былі заўсёды ў курсе ўсіх падзей літаратурнага жыцця, прымалі ў ім самы неспрэчны ўдзел. На педфаку выдавалася свая насценная газета «Кузня асветы», якая шырока асвят

ляла літаратурнае жыццё. Я. Скрыган увайшоў у склад яе рэдкалегіі. Газета часта змяшчала вершы і апавяданні студэнтаў. Рэдкалегія шмат працавала над выпускам кожнага нумара, імкнулася зрабіць усё для таго, каб нават звычайная насценгазета была калектывным прапагандыстам і агітатарам. Гэта ўдавалася, бо газета мела 300 студэнтаў, у кожным нумары змяшчалася 60—70 артыкулаў.

Вучыліся студэнты з асаблівай настойлівасцю, ахвотна працавалі над семі-

нарскімі работамі па літаратуры, лепшыя з якіх друкаваліся на старонках «Маладняка». Янка Скрыган прысвяціў сваё даследаванне творчасці Міколы Нікановіча, а ў 5—6 нумарах «Маладняка» за 1929 год з'явіўся яго артыкул «Творчасць М. Нікановіча (паводле яго зборніка)».

1929 год быў асабліва памятным для Я. Скрыгана. У дзяржаўным выдавецтве выйшла яго першая кніжка прозы «Затока ў бурях». Сюды ўвайшло ўсё лепшае з напісанага за апошнія гады. Аднак і тое, што ўвайшло, было неаднолькавай вартасці. Час многае пераацаніў. Ды і сам аўтар зразумеў, што мастацкая каштоўнасць твора не ў гучнай фразе і крыклівай форме.

Найбольш удалымі аказаліся такія творы, як «Таіса» (1927), «Зарубчык» (1926—28), «Затока ў бурях» (1928), «Невядомы чалавек» (1928), што чытаюцца і зараз, праз сорок год пасля з'яўлення ў свет.

Вопыт журналісцкай работы, набыты яшчэ да ўніверсітэта і ўдасканалены ў час вучобы, дапамагаву Я. Скрыгану ў грамадскіх справах і, у прыватнасці, у карэспандэнцкай дзейнасці. У 1929 годзе ён разам з брыгадай партыйных работнікаў выязджаў на Магілёўшчыну па справах калектывізацыі.

У 1931 годзе ў складзе брыгады ад «Звязды» Янка

ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАДПІСКА

НА НАВУКОВА-ТЭАРЭТЫЧНЫ ЧАСОПІС «ВЕСНІК БЕЛАРУСКАГА ДЗЯРЖАУНАГА УНІВЕРСІТЭТА імя У. І. ЛЕНІНА» НА 1972 ГОД

Часопіс выпушчаецца ў чатырох серыях:
1. МАТЭМАТЫКА, ФІЗІКА, МЕХАНІКА
Інд. 74851. 2. ХІМІЯ, БІЯЛОГІЯ, ГЕАЛОГІЯ, ГЕАГРАФІЯ. Інд. 74852. 3. ГІСТОРЫЯ, ФІЛАСОФІЯ, ЭКАНОМІКА, ПРАВА. Інд. 74853. 4. ФІЛАЛОГІЯ, ЖУРНАЛІСТЫКА, ПЕДАГОГІКА І ПСІХАЛОГІЯ. Інд. 74854.

Поўны камплект на год (12 нумароў) — 9 руб. 60 кап.
Асобная серыя на год (3 нумары) — 2 руб. 40 кап.
Цана асобнага нумара—30 кап.
Па пытаннях падпіскі звяртайцеся па адрасу: г. Мінск, вул. Валадарскага, 16. Беларускае падпісное і рознічнае агенцтва «Саюздрук».

Усяго выходзіць 12 нумароў у год — па 3 нумары кожнай серыі.
Часопіс разлічан на прафесарска-выкладчыцкі састаў, аспірантаў і студэнтаў вучы, работнікаў навукова-даследчых інстытутаў, навуковых устаноў і таварыстваў.
Падпіска прымаецца на поўны гадавы камплект часопіса і на асобныя серыі.
ПАДПІСНАЯ ЦАНА:

Рэктарат, партком, мясцом, камітэт камсамола і прафком глыбока смуткуюць з выпадку заўчаснай смерці члена КПСС з 1947 года тэхнічнага сакратара парткома ГРЫШЫНА І Аляксандры Андрэевы і выказваюць глыбокае спачуванне сям'і і блізкім нябожчыцы.